

mieli teko

Hyvällä mielellä Pohjois-Savo 2021–2030 Kuntapäätäjien näkemyksiä mielenterveysjohtamiseen

Elsa Paronen ja Anne Surakka
Itä-Suomen yliopisto

**YHTEISÖ-
VAIKUTTAVUUS**

**ENSIMMÄISEN
VAIHEEN TEOT:
2021-2023**

**SYSTEEMI-
MUUTOKSET:
2023-2030**

**VÄESTÖTASON
MUUTOS:
2031**

1) Yhteinen tavoite

2) Jaettu mittaaminen

3) Yhteisesti voimaannuttavaa toimintaa

4) Jatkuvaa vuoro-vaikutusta

5) Tukiranka kaiken taustalla

MUUTOS 1: Mursimme puhumattomuuden kulttuuria

MUUTOS 2: Edistimme mielen hyvinvoinnin taustalla olevia tekijöiden yksilötason muutoksia: elintavat, päihteet, kulttuuri,

MUUTOS 3: Edistimme tilannekuvaa ja ymmärrystä mielenterveyden taustalla

MUUTOS 4: Teimme ohjelmaa tunteuksi ja saimme vaikuttavia yhteistyökumppaneita

MUUTOS 1:
Käyttäytymisen muutos

MUUTOS 2:
Organisaatioiden muutos ja uusien toimintatapojen omaksuminen

MUUTOS 3:
Palvelujärjestelmä, mielenterveys osa strategiaa, johtaminen

**VAIHTOEHTOISET
MUUTOSTEKIJÄT:**
Covid19 epidemia +
Hyvinvointialueiden kännistyminen +
muut tulevat

Kulttuurin muutos

MUUTOS 1:
Pohjois-Savon mielenterveysindeksi on maan keskiarvoa alempi

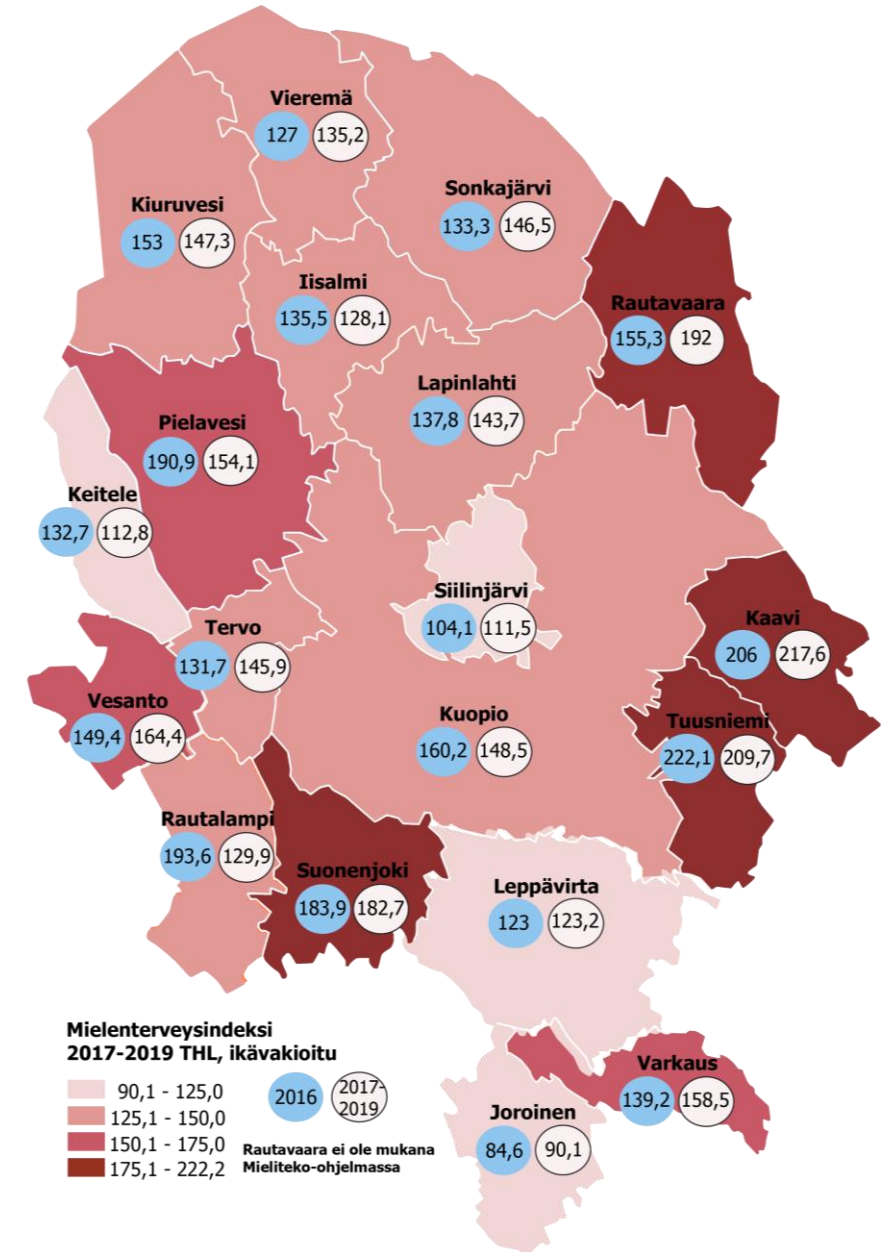
MUUTOS 2:
Meillä on rohkeus kohdata, pyytää apua ja auttaa
Huolehdimme mielenterveydestä yksin ja yhdessä

MUUTOS 3:
Toimimme tiedolla ja yhdessä

Pohjois-Savo mielenterveysongelmien valossa

- Pohjois-Savon mielenterveysindeksi 144,7 on maan korkein. Valtakunnallinen keskiarvo on 100.
- Mielenterveyssyiden takia pohjoissavolaisista 4,5 % on työkyvyttömyyseläkkeellä – maan korkein luku.
- Itsemurhien vuoksi menetettyjä elinvuosia on Pohjois-Savossa kolmanneksi eniten koko maassa
- Päihdesairauksien vuodeosastohoitojaksojen (25–64-vuotiaat) ja huumausainerikosten määrä on pudonnut vuonna 2021 alle Suomen keskiarvon (koronan vaikutukset?)

Mielenterveysjohtamisen kuntakyselyn ja osallistuvan budjetoinnin tuloksia (ennen – jälkeen -asetelma)

MT-johtamisen kuntakysely:

- Kohderyhmänä kuntien viranhaltijajohto, työllisyyspalvelujen johto ja valtuustojen jäsenet (n = 605)
- Kyselyissä on selvitetty mielenterveyden näkökulmien huomioimista päätöksenteossa ja johtamisessa sekä siihen liittyvää tiedolla johtamista kunnissa
- Seurantakyselyyn saatiin vastauksia 76 (vastausaste 12,5 %), valtaosa (66 %) luottamushenkilöiltä
- Kuntien vastausmäärät: Kuopio 5 kpl:ta, Lapinlahti 7 kpl:ta, Varkaus 3 kpl:ta, Pielavesi 5 kpl:ta

Mielenterveysjohtamisen "tavoitteena on tuottaa mielenterveyttä ja hyvinvointia ja edistää inhimillisiä arvoja" (Kansallinen mielenterveysstrategia 2020)

- Mielenterveys on osa WHO:n (1998) laaja-alaista hyvinvointikäsitystä, joka sisältää sisällään fyysisen terveyden, mielen hyvinvoinnin, sosiaalisen hyvinvoinnin sekä elinympäristön ja palvelujen tarjoaman tuen
- Mielenterveysjohtaminen on myös osa laajempaa hyvinvointijohtamista, mutta nykyinen kansanterveyden tilan kehitys kuitenkin tehnyt välttämättömäksi mielenterveysjohtamisen tarkemman määrittelyn ja nostamisen strategiseksi painopistealueeksi
- **Seurantakyselyssä** mielenterveysjohtaminen yhdistettiin aiempaa paremmin ennaltaehkäisyyn ja hyvinvoinnin lisäämiseen (mainintoja mielenterveyden ongelmien hoitamisesta oli viime vuotta vähemmän)
- Mielenterveyden edistäminen nähdään edelleen tärkeänä kunnan tehtävänä ja hieman yli puolet (53 %) koki, että mielenterveyteen liittyvät asiat otetaan kunnassa riittävän hyvin huomioon
- Vaikutukset mielenterveyteen ja hyvinvointiin tulisi arvioida **kaikessa johtamisessa ja päätöksenteossa, myös kunnan tasolla.**

Tiedolla johtamisen kehittäminen nähdään edelleen tärkeänä osana mielenterveysjohtamisen edistämistä

- Kyselyn mukaan mielenterveyden edistämiseen liittyvää tietoa on riittävästi saatavilla ja tiedon arvioidaan olevan pääosin luotettavaa
- Valtaosa vastanneista käyttää mielenterveyden edistämisen tietoa päätöksenteossa tai työssään
- Yli 70 % käyttäisi **monipuolisempaa tietoa**, mutta aikaa sen hankkimiselle ei ole
- Noin puolet vastanneista arvioi, että mielenterveyden edistämiseen liittyvän **tiedon vaihto** on omassa kunnassa tai organisaatiossa **vähäistä yksiköiden välillä**

Millaista mielenterveyden edistämiseen liittyvää tietoa koet tarvitsevasi työssäsi nykyistä enemmän?

” Tutkimusperustaista [--] näyttöä mielenterveyden edistämiseen liittyvistä konkreettisista toimenpiteistä, jotka ovat kunnan päätettävissä.”

Mielenterveysjohtamisen muotoja ja ilmenemistä omassa kunnassa/organisaatiossa

- Kyselyn avovastauksissa:
 - ulkoilu- ja liikuntamahdollisuuksien kehittäminen
 - koulujen hyvinvoinnin johtaminen
 - kunnan palvelumallissa kuntalainen ja osallisuus ovat keskiössä
 - yhteistyö eri toimijoiden kanssa ja yhdessä tekeminen
 - osallisuus ja järjestötoiminnan tukeminen ovat strategiassa hyvin esillä
 - järjestöjen toiminnan tukeminen
 - kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen palvelut hyvällä tasolla
- Huolta herätti mm. hyte-työn jääminen muiden asioiden jalkoihin sekä se, että aiemmin ennaltaehkäisyyn ja matalan kynnyksen palvelujen kehittämiseen käytetty resurssi on nyt siirtynyt hyvinvointialueelle

” Kunnan rooli hyvinvointia ja terveyttä edistävässä työssä on noussut entistä suuremmaksi hyvinvointialueuudistuksen jälkeen. Hyte-työn rooli on huomioitu mm. kuntastrategiassa ja sille on lisätty resursseja sekä nimetty työstä vastaava viranhaltija, joka kuuluu myös kunnan johtoryhmään.”

Mielenterveyden edistämisen tiedon saatavuus päätöksenteon tueksi

Vastaajat kokivat saavansa tietoa vähän tai eivät lainkaan seuraavista lähteistä:

- Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma 2020–2030 (STM)
- Mielenterveyteen liittyvä tieteellinen tutkimustieto
- Mielenterveyttä edistävät teknologiainnovaatiot
- Mielenterveyteen liittyvä tieteellinen tutkimustieto
- Mielenterveyttä edistävät teknologiainnovaatiot
- Sosiaali- ja terveysministeriön sote-tietopaketit
- Kuntalaisten kokemukset mielenterveyttä edistävistä kunnan palveluista
- Mielenterveyttä edistävä toiminta ja palvelut muissa kunnissa/organisaatioissa

”Asian toistuva esilletuominen on tärkeää, tieto alkaa muuttua toiminnaksi vasta kun se oikeasti sisäistetään. [--] asiantuntijainfot, tapaamiset ja keskustelutilaisuudet ovat välttämättömiä. Mielenterveys sisällytettävä strategiaan, päättäjien koulutuksia tehostettava, operatiivisen johdon sitouduttava jatkuvaan kehittämiseen ja toteuttamiseen käytännössä.”

Vastaajien kehittämisehdotuksia mielenterveysjohtamiseen

- Eniten mainintoja sai mielenterveysjohtamisen kehittäminen **koulutuksella ja tiedon hyödyntämisellä**
- Moni korosti myös **yhteistyön merkitystä** sekä **koordinoinnin tarvetta** hyvinvointialueen että kunnan eri toimijoiden välillä
- Vastauksissa nousi esille myös asiakasrajapinnassa työskentelevien vaikea tilanne ja lisäresurssien tarve

”MT-vaikutusten arviointia päätösten teossa tulisi korostaa nykyistä enemmän.”

Keskeiset havainnot kyselystä

- Mielen terveyden edistäminen koetaan tärkeäksi kunnan tehtäväksi
- **Yhteistyötä poliittisessa valmistelussa** tulisi lisätä
- **Yhteisymmärrys** siitä, mitä mielen terveysjohtamisella tarkoitetaan ja mitä se konkreettisesti sisältää
- Mielen terveysjohtamista **suunnitellummin, kokonaisvaltaisemmin** ja entistä enemmän ennaltaehkäisevästä näkökulmasta.
- Mielen terveysjohtaminen haastavaa, johtuen kunnan roolista ennaltaehkäisevänä toimijana
- **Tarvitaan tukea mielen terveysvaikutusten arviointiin**
- **Tiedonhallinnan kehittäminen** on tärkeässä roolissa mielen terveysjohtamisen edistämiseksi Pohjois-Savon kunnissa

”Paljon tietoa organisaatiosta siirtyi hyvinvointialueelle. Olen huolissani yhdyspintatyöskentelystä ja tiedon vaihdannasta organisaatioiden välillä.”

**mieli
teko**

Käy tutustumassa: www.mielitekmedia.fi

mieli teko

Tekoja mielen hyvinvoinnin
puolesta.

Ota yhteyttä:

Elsa Paronen elsa.paronen@uef.fi

Anne Surakka anne.surakka@uef.fi

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto